

Cultura

La investigació s'enriqueix amb el vessant de la llengua

MAGÍ CAMPS
Barcelona

Potser el cas més famós en què va intervenir la lingüística forense va ser el protagonitzat pel terrorista Ted Kaczynski, encara més popular gràcies a la sèrie de televisió *Manhunt: Unabomber* (2017). L'aspecte curiós d'aquesta història és que l'any 1996, quan va ser detingut el científic Ted Kaczynski gràcies al manifest final que va redactar i que donava moltes pistes de la seva formació i origen acadèmic, la lingüística forense a penes existia com a disciplina, tot i que ja havia intervingut en alguns casos i havia demostrat la seva utilitat. “Una utilitat que era més una ajuda en la investigació per acotar el perfil del sospitós que no pas per identificar-lo amb nom i cognoms”, aclareix Sheila Queralt (Lleida, 1987).

La doctora Queralt insisteix en aquest aspecte, en “el perfil lingüístic aproximat”, perquè ningú es pensi que una prova de veu es tan fiable com una d'ADN. Però, tot i així, aquesta jove investigadora, entusiasta de la lingüística forense des de les beceroles, en defensa els resultats amb ungles i dents. De seguida va començar a treballar en aquest camp i, quan es va quedar sense feina, va decidir crear la seva pròpia empresa, Laboratorio SQ-Lingüistas Forenses, que ja ha intervingut en força casos nacionals i internacionals. Ara, Queralt ha sortit de l'àmbit científic i acadèmic –“M'ha costat fer-ho”– per escriure el llibre *Atrapados por la lengua* (Larousse), un assaig divulgatiu en què explica la seva experiència personal i un munt de casos ben sucosos en què la lingüística forense ha estat determinant per descobrir el criminal o treure l'entrellat d'alguna situació complexa. Tot seguit, en fem un tastet.

El Pare Noel o l'Home del Sac?

Un cas sobre les preguntes adequades és el que es va viure quan un menor que havia estat segrestat va dir a la policia com era l'aspecte del seu segrestador. El nano es va limitar a dir que s'assemblava al Pare Noel. Com que les festes de Nadal quedaven lluny, els investigadors van descartar la disfressa peculiar i es van dedicar a buscar pels voltants un home gran, amb panxa i barba. Queralt va supervisar l'interrogatori i es va adonar que els policies havien pressuposat que el segrestador havia de ser així, i ja no van fer més preguntes.

Llavors la doctora va demanar al menor que detallés més bé aquest suposat Pare Noel. Amb les preguntes adequades, Queralt va obtenir les respostes adequades. “Les úniques similituds entre l'agressor i el Pare Noel eren el sexe masculí i que tots dos... duïen un sac gegant! L'agressor va resultar ser un home jove d'origen africà, prim, amb els cabells negres, sense barba i de professió... venedor ambulant”.

Criminals, vigileu com parreu

La lingüística forense ajuda cada cop més a resoldre casos, com explica Sheila Queralt al llibre 'Atrapados por la lengua'

J.K. Rowling, amb pseudònim?

No tot són crims, esclar. Un cas molt sonat va ser el que va protagonitzar el 2013 la creadora de Harry Potter. L'escriptora J.K. Rowling va voler publicar una novel·la, *El cant del cucut*, sense revelar la seva identitat, i va fer servir el pseudònim Robert Galbraith. Un periodista va tenir una xivatada i va contractar els serveis d'un doctor en lingüística computacional, Patrick Juola,

que és un reconegut investigador que ha desenvolupat eines computacionals que permeten comptar variables en les anàlisis lingüístiques, com ara el nombre de vegades que unes paraules o expressions determinades surten en un text, així com les construccions sintàctiques que més es repeteixen, l'ordre habitual de l'autor quan fa servir un nom i un adjectiu, etcètera.

Els investigadors ja havien ob-

servat que la novel·la presentava una alta qualitat, malgrat que representava que era la primera de l'autor, i descrivia molt bé la roba de les dones, un altre tret que denotava la possible autoria d'una dona. Juola va estudiar un seguit de paràmetres, que va comparar amb altres obres de Rowling, però també de tres autors més, per tal de descartar un resultat focalitzat. I així és com va concloure que, efectivament, l'autora era

l'escriptora escocesa. Quan es va saber, *El cant del cucut*, que havia passat sense pena ni glòria, es va convertir en un supervendes.

Saltant-se el secret professional

Un cas esfereïdor el va protagonitzar, el 2010, una dona que rebia cartes anònimes d'amenaça i la policia no tenia cap sospitós. L'equip del Laboratòri SQ de seguida va veure que, en les quatre cartes, es feien servir les mateixes fórmules de salutació i de comiat, un tret molt idiosincràtic, però en canvi el contingut presentava quatre persones molt diferents, per tant es feia molt difícil atribuir-les a un únic autor. Van arribar més cartes durant dos anys i les conclusions eren les mateixes: no hi havia manera d'establir un perfil únic.

I llavors la dona que rebia les cartes va morir en estranyes circumstàncies. La policia va determinar l'exparella, que l'havia deixada feia un temps, tot i que durant aquests dos anys havien reprès i deixat la relació unes quantes vegades. Ell, que era policia i havia col·laborat extraoficialment en la investigació, es va declarar innocent, però el judici seguia endavant.

Per fer boca

ELVIS PRESLEY I LA BARCAROLA DE 'LES CONTES D'HOFFMANN' D'OFFENBACH

El número més famós de *Les contes d'Hoffmann* que ara el Liceu té a la cartellera és sens dubte la barcarola *Belle nuit, ô nuit d'amour*. Offenbach havia escrit aquest duo per a soprano i mezzosoprano, però com que va morir deixant inacabada *Els contes*, va ser Ernest Guiraud qui el va incloure a l'òpera. Al cinema hi ha una curiosa versió en clau de rock & roll per Elvis Presley. És al film *G.I. Blues* (1960). / **Maricel Chavarría**

VEGEU EL
FRAGMENT DE LA
PEL·LÍCULA A

www.lavanguardia.com/cultura

AP

Unabomber

El científic Ted Kaczynski, que va col·locar bombes durant molts anys,

va ser descobert pel seu manifest final, en què, sense saber-ho, va revelar on havia estudiat

LAROUSSE

L'autora. Sheila Queralt (Lleida, 1987) és doctora en Traducció i Ciències del Llenguatge per

la UPF, professora de Lingüística Forense i fundadora i directora del Laboratorio SQ

Llavors va aparèixer la psiquiatra de la víctima. Obligada a guardar secret professional, no havia dit res fins aleshores. Però arribats en aquest punt, i quan estaven a punt de condemnar un innocent, es va veure obligada a parlar. Resulta que la dona no volia deixar escapar la seva parella i havia dissenyat diversos plans, com el d'enviar-se cartes anònimes. El més curiós de tot, i és aquí on ni tan sols la lingüística forense va poder escatir què era el que passava, és que la dona tenia "personalitat múltiple", i per això les cartes semblaven de diferent autoria. Per acabar-ho d'adobar, la dona s'havia acabat matant per accident, dins d'una de les seves estratègies. Queralt veu en aquest cas de multipersonalitat un camp molt interessant que cal explorar en el futur.

Era una dona, qui cridava?

També hi ha casos en què el peritatge de la lingüística forense serveix per demostrar la innocència d'algú que està acusat d'un crim que no ha comès. És el cas d'un assassinat que es va produir en un pis i en què els testimonis dels veïns van coincidir en les seves declaracions com un sol home: s'havien sentit uns crits demanant auxili i qui cridava era una dona. La persona que havia acompanyat la víctima al pis, un altre home, va ser detingut per haver fugit sense demanar ajuda i no haver socorregut la víctima. Va ser inútil que declarés que era ell qui precisament havia demanat auxili. A orelles dels veïns, era claríssim que qui havia cridat era una dona, i així ho havien jurat i perjurat en les seves declaracions.

Atès el testimoni del detingut, la seva defensa va demanar un informe pericial en lingüística forense, perquè analitzés la veu de l'acusat i determinés si es podia confondre amb la d'una dona. Jordi Cicres, que és qui es va fer càrrec d'aquesta investigació, va fer parlar l'acusat per obtenir-ne diverses proves de veu. L'objectiu era determinar "la mitjana del seu Fo (freqüència fonamental), és a dir, quantes vegades vibren les seves cordes vocals, atès que és un valor que diferencia els homes de les dones", explica Queralt. I continua: "Els homes acostumen a tenir un Fo proper als 125 Hz, mentre que les dones solen estar entre els 180 Hz i els 220 Hz". El cas és que el sospitós tenia un Fo de 185 Hz, un valor que gairebé es duplicava quan cridava. Es tracta d'un cas molt singular, perquè "menys d'un 1% dels parlants masculins d'entre vint i seixanta anys tenen un Fo superior a 170 Hz", aclareix l'autora.

Un inútil amb els ordinadors

Gràcies a l'ús que va fer l'assassí d'un programa de tractament de textos, la lingüística forense va resoldre un cas molt curiós de violència masculista. L'any 2000, al Regne Unit, un home va matar la seva dona i va deixar una nota escrita a l'ordinador d'ella fent veure que s'havia suïcidat. Ella era una experta informàtica i ell, pel

que van descobrir els investigadors, no ho era gens. L'home havia escrit la suposada nota de suïcidi posant un retorn al final de cada línia, talment com si estigués teclejant amb una màquina d'escriure i fes córrer el carro al final de cada línia, quan s'acostava al marge del paper. Cling!

En un text escrit en ordinador això només es veu quan s'activa la visió dels símbols de format amagats, com el de paràgraf, el calderó: ¶. I l'assassí n'havia posat un al final de cada línia. No era una prova concloent, però sí que va ajudar a encarrilar la investigació.

L'assassí d'Anabel Segura

El tristament cèlebre cas de la jove Anabel Segura també va tenir l'ajuda de la lingüística forense per acabar de trobar l'assassí. En la vintena de trucades que va rebre la família de la noia, hi havia molt soroll de fons: se sentien veus de nens i fins i tot el timbre de la porta. Entre les converses en segon pla, els investigadors hi van poder descobrir modismes propis de l'àrea de Toledo, una dada que va servir per acotar la cerca. Com que la investigació no avançava, la policia va decidir fer pública la veu de la persona que trucava. Uns quants testimonis van donar el nom d'Emilio Muñoz Guadix, que era repartidor, cobria la zona on Anabel Segura va ser segrestada i tenia una furgoneta com la que es va veure en el moment que la van segrestar.

En aquests casos, explica Queralt, es fa una roda de reconeixement de veu, que és com una roda de reconeixement de sospitosos, però en què els testimonis escolten gravacions diferents per tal d'establir si, efectivament, la veu que identificaven era la del sospitós. La prova va ser concloent i la policia va detenir Emilio Muñoz Guadix, que tenia canalla petita i un timbre de la porta que sonava igual que el de la gravació.

Divorcis, 'deepfakes'...

Però la lingüística forense, com ja hem vist en el cas de l'escriptora escocesa, no serveix només per detenir delinqüents. De vegades pot ser d'ajuda en casos de divorci, per verificar si, a partir de gravacions, es pot determinar que hi ha hagut abús o maltractament verbal entre la parella. O per demostrar que un mateix no és qui diuen que ha dit aquesta cosa o aquella altra, perquè hi ha hagut una suplantació d'identitat.

L'autora també avisa sobre una nova forma precisament de suplantació d'identitat, que cada vegada està més estesa: els *deepfakes*. Es tracta dels vídeos manipulats en què una persona surt dient unes coses que no ha dit mai. L'autora afirma que, moltes vegades, només cal mirar aquella persona als ulls: "Els que munten aquests *deepfakes* amb persones dient coses que no han dit s'obliden de fer-los parpellejar sovint". De vegades, la lògica més elemental és la que serveix per descobrir un criminal, com demostra el llibre de Sheila Queralt, *Atrapados por la lengua*.●

MARTA PÉREZ / EFE

Zanón i Subirats van presentar el BCNegra al Tablao Cordobés

Gir de guió al BCNegra per la pandèmia

El festival, que comença avui, manté els 50 actes previstos però en digital

DAVID RUIZ MARULL
Barcelona

Qualsevol novel·la com cal necessita un bon gir argumental. Un canvi que sorprèn el lector per portar-lo fins a un desenllaç culminant que no esperava. En temps de pandèmia, aquests girs de guió s'han convertit en una cosa quotidiana. A casa, a la feina, a l'escola... el dia a dia està condicionat per la covid i les restriccions sanitàries que se'n deriven per intentar frenar la malaltia.

El Festival BCNegra, que comença avui i s'allarga fins al 31 de gener, no s'ha pogut escapar d'aquesta dinàmica. El que es va preveure fa tot just uns quants dies ara ja no val, cosa que ha obligat els organitzadors a reinventar-se per mantenir la convocatòria. "En cap moment no ens vam

L'escriptora nord-americana Joyce Carol Oates serà guardonada amb el premi Carvalho

plantejar suspendre els actes", explicava Carlos Zanón, comissari del certamen, en roda de premsa. "No podíem donar la sensació que la cultura és un hobby, sinó que és molt important", afegia. Per això es mantenen íntegrament les més de 50 activitats que inclourà el festival i en què participaran fins a 159 persones, entre les quals destaquen Joyce Carol Oates (l'escriptora que serà guardonada amb el premi Carvalho) o Hideo Yokoyama. David Peace, Elia Barceló, An-

dreu Martín, Jordi Amat, Juan Gómez-Jurado o Toni Hill seran altres dels novel·listes destacats que prendran part de les taules rodones en què es tractaran temes com la novel·la negra i l'humor, la literatura i el territori, la violència, les bandes urbanes, la corrupció en la nostra societat o les adaptacions al còmic, per exemple. Miquel Molina, director adjunt de *La Vanguardia*, moderarà la taula rodona *Vigileu aquesta dona*, en què participaran Alicia Giménez Bartlett i Claudia Piñero. La redactora en cap de Cultura, Silvia Colomé, dirigirà el debat entre Jordi Cussà, Salva Alemany, Tuli Márquez i Santiago Díaz a *Un cec amb una pistola*. Per la seva part, el periodista Xavier Ayén portarà la batuta de *Víctimes en fals* i estarà acompanyat de Marion Brunet, Sandrine Destombes i Graziella Moreno.

"Volem que sigui un festival interessant, que hi hagi sorpreses, girs imprevisibles i que no avorreixi", assenyalava Zanón. Per això s'ubicarà un plató al Palau de la Virreina per retransmetre tots els actes. "En ple pic de la tercera onada de la pandèmia, hem desenvolupat plans A, B i C per no haver de renunciar al BCNegra", apuntava Joan Subirats, tinent d'alcalde de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona.

El moment culminant del certamen arribarà amb el lliurament del premi Carvalho a Joyce Carol Oates, de 82 anys. "Oates forma part del selecte grup de millors autors americans del segle XX. Tot i que volia ser aquí [a la capital catalana] de totes totes, ha promès que vindrà en les properes edicions", va explicar Carlos Zanón.●